

14. Rural Economics

Course Content

Unit 1: Basic Economic concepts

30 teaching hours

- Definition of economics and its scope
- Economics concept: Wants, Demand, Supply, Value, Goods, Wealth, Consumption, Utility.
- Concepts of micro and macro economics
- Cardinal utility analysis of demand
- Law of return

Unit 2: Rural Economy in Nepal

10 Teaching hours

- Concepts and size of rural economy, mountain, hill and Terai areas and rural population distribution.
- Rural and urban linkages including disparities.
- Rural – Urban linkages especially in terms of migration, rural saving to urban areas.

Unit 3: Major Economic Activities in Rural Areas of Nepal

15 teaching hours

1. **Agriculture:**
 - Agricultural growth and stagnation, - Diversification and commercialization,
 - Agricultural policy in current plan, - Problems and prospects.
2. **Industry :**
 - Current status and prospects
 - Small and cottage industry,
 - Agriculture processing industry,
 - Rural tourism.

Unit 4: Major Factors of Production in Rural Economy of Nepal

-25 teaching hours

1. **Land :**
 - Land distribution pattern, - Land subdivision and fragmentation,
 - Land use pattern in agriculture ,
 - Land tenure system,
 - Land Reforms Act 1964.
2. **Labour :**
 - Rural labor force by occupation and sectors,
 - Employment of male, female and child labor,
 - Mode of employment – casual, permanent, Kamaiya system etc.,
 - Level and means of wage payment.
3. **Credit Situation in Rural Areas:**
 - Organized and unorganized sources of credit: Banks, Cooperatives, Credit- saving Groups etc.
 - Rural indebtedness

Unit 5 : Rural Infrastructure :

1. **Physical Infrastructure : Roads, Irrigation, Electricity and Communication,**

20 teaching hours

 - Role and Importance of irrigation facilities in rural sectors
 - Importance and availability of rural roads
 - Communication- telephone and postal facilities
 - Current status of rural electrification.
2. **Social Infrastructure : Health, Sanitation & Education.**

10 teaching hours

 - Importance of health related services
 - Importance & availability of education facilities

Unit 6: Rural Resources

10 teaching hours

1. **Water : drinking water situation**
2. **Forest : Government, community and private forestry**
3. **Community Land : use, maintenance and management .**

Unit 7: Rural Institutions

10 teaching hours

1. **Role and importance of VDC, DDC, Cooperatives, NGOs and CBOs**
2. **Sources of revenue of VDC, DDC, CBO**
3. **Local Level Planning Procedures : VDC, DDC, CBOs.**
(CBO - Community Based Organization)

Unit 8: Rural Marketing

10 teaching hours

1. Meaning and importance of rural marketing
2. Agricultural marketing practices : Petty traders, Haat Bazaars, Millers.
3. Role of Cooperatives in rural marketing

Unit 9: Rural Poverty

10 teaching hours

1. Meaning extent and causes
2. Poverty Alleviation target and strategy in current plan

MODEL QUESTION**[HSEB Examination 2072 (2015)]**

Time: 3 hrs.

Full Marks:- 100

Pass Marks:- 35

सबै प्रश्नको उत्तर दिनुहोस्: (Answer all questions)

१०×१०=१००

1. अर्थशास्त्र सम्बन्धी मार्शलको परिभाषा भन्दा रबिन्सको परिभाषा किन उत्कृष्ट छ ?
Why Robbins's definition of economics is superior than Marshall's definition?
[From Unit 1] १०
2. ग्रामीण र सहर क्षेत्रको अन्तर सम्बन्धबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the linkages between rural and urban area.
[From Unit 2] १०
3. नेपाली कृषिका विशेषताहरूबारे छलफल गर्नुहोस् ।
Discuss the features of Nepalese Agriculture.
[From Unit 3] १०
4. भूमि प्रथा भनेको के हो ? नेपालको भूमिप्रथाबारे सङ्क्षेपमा बयान गर्नुहोस् ।
What is land tenure system? Explain briefly the types of land tenure system in Nepal.
[From Unit 4] ३+७=१०
5. ग्रामीण विकासका सडकको भूमिकाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of road in rural development.
[From Unit 5] १०
6. नेपालमा घरेलु उद्योगको महत्त्वबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the importance of cottage industries in Nepal.
[From Unit 3] १०
7. ग्रामीण विकासमा सहकारीको महत्त्वबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the importance of co-operative in rural development.
[From Unit 7] १०
- अथवा (Or)
सरकारी र सामुदायिक वनको महत्त्वको चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of government and community forest.
[From Unit 6] १०
8. ग्रामीण कृषि बजारका किसिमहरूका बारेमा चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss about the types of rural agricultural market.
[From Unit 8] १०
9. नेपालमा गरिबी निवारणका उपायहरूको व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the poverty alleviation measures in Nepal.
[From Unit 9] १०
10. कुनै दुईको छोटो टिप्पणी लेख्नुहोस् । (Write short notes Any Two).
(क) ग्रामीण पर्यटन (Rural Tourism) [From Unit 3] २×५=१०
(ख) सूक्ष्म अर्थशास्त्र (Micro economics) [From Unit 1]
(ग) नेपालमा महिला श्रम (Female labour in Nepal) [From Unit 4]

Exam Questions**Unit 1: Basic Economic Concepts**

1. अर्थशास्त्र सम्बन्धी मार्शलको परिभाषा भन्दा रबिन्सको परिभाषा किन उत्कृष्ट छ ?
Why Robbins's definition of economics is superior than Marshall's definition? [Q.N.1, 2072] १०
2. मार्शलको अर्थशास्त्र सम्बन्धी परिभाषाको आलोचनात्मक व्याख्या गर्नुहोस् ।
Critically explain the Marshallian definition of Economics. [Q.N. 1, 2071] १०
3. अर्थशास्त्रको क्षेत्रबारे व्याख्या गर्नुहोस् । Explain the scope of economics. [Q.N. 1, 2070] १०

४. सिमान्त उपयोगिताको ह्रास नियमबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the law of diminishing marginal utility. [Q.N. 6 (Or), 2070]
५. "अर्थशास्त्र सम्बन्धी कल्याणकारी परिभाषा दुर्लभता सम्बन्धी परिभाषाभन्दा निम्नस्तरको छ ।" टिप्पणी गर्नुहोस् ।
"Welfare definition of economics is inferior to scarcity definition." Comment. [Q.N. 1, 2069]
६. "अर्थशास्त्रको कल्याण सम्बन्धी परिभाषाभन्दा दुर्लभता सम्बन्धी परिभाषा उत्कृष्ट छ ।"
छलफल गर्नुहोस् ।
"The scarcity definition of economics is superior to welfare definition." Discuss. १० [Q.N.1, 2068]
७. रबिन्सको अर्थशास्त्रको परिभाषाको व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain Robbins definition of economics. १० [Q.N. 1, 2067]
८. अर्थशास्त्रसम्बन्धी मार्शलको परिभाषा र रबिन्सको परिभाषा तुलना गर्नुहोस् ।
Compare Marshall's definition of economics with that of Robbins'. १० [Q.N. 1, 2066]
९. सूक्ष्म तथा बृहत् अर्थशास्त्रको अवधारणाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the concepts of microeconomics and macroeconomics. १० [Q.N. 1, 2065]
१०. रबिन्सले दिएको अर्थशास्त्रको परिभाषाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain Robbins's definition of economics. १० [Q.N. 8, 2065]
११. रबिन्सले दिएको अर्थशास्त्रको परिभाषाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain Robbin's definition of Economics. १० [Q.N. 1, 2064]
१२. मानवीय आवश्यकताहरू भनेका के हुन् ? तिनका विशेषताहरूबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
What are human wants ? Explain their characteristics. [Q.N. 1, 2063]
१३. सूक्ष्म र बृहत् अर्थशास्त्र भन्नाले के बुझिन्छ ? यी दुईबीचको भिन्नताबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
What do you mean by micro and macro economics ? Discuss the differences between these two. [Q.N. 1, 2062]
१४. मार्शलको अर्थशास्त्रको परिभाषाभन्दा रबिन्सको परिभाषा किन उत्कृष्ट छ ? व्याख्या गर्नुहोस् ।
Why is Robbin's definition of economics superior to that of Marshall's ? Discuss. १० [Q.N. 1, 2061]
१५. सिमान्त उपयोगिता ह्रास नियमको व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the law of Diminishing Marginal Utility. १० [Q.N. 2, 2061]
१६. अर्थशास्त्रको क्षेत्रको बारेमा विवेचना गर्नुहोस् ।
Discuss the scope of Economics. १० [Q.N. 1, 2060]
१७. लियोन रबिन्सद्वारा प्रतिपादित 'छनौटको विज्ञान' परिभाषाको उल्लेख तथा बयान गर्नुहोस् ।
State and explain the 'science of choice' definition propounded by Lionel Robbins. ३+७ [Q.N. 1, 2059]
१८. प्रतिस्थापन नियमको बयान गर्नुहोस् । Explain the law of substitution. १० [Q.N. 2, 2059]
१९. अर्थशास्त्रको भौतिक कल्याणको परिभाषा उल्लेख गर्दै पूर्णरूपमा बयान गर्नुहोस् ।
State and explain thoroughly the science of material welfare definition of economics. २+८ [Q.N. 1, 2058]
२०. सीमान्त उत्पादनको ह्रास नियमको बयान गर्नुहोस् । संक्षेपमा यसका सीमाहरू उल्लेख गर्नुहोस् ।
Explain the law of Diminishing Marginal Returns. Briefly explain the limitations of the law. ६+४ [Q.N. 2, 2058]
२१. रबिन्सको परिभाषा मार्शलको परिभाषा भन्दा किन उत्कृष्ट छ ?
Why Robbins' definition of economics is superior to Marshall's definition ? १० [Q.N. 1, 2057]
२२. छोटो उत्तर दिनुहोस् : (Write short notes :)
(क) सूक्ष्म अर्थशास्त्र (Micro economics) [Q.N.10(b), 2072]
(ख) पुर्तिको नियम (Law of Supply) [Q.N. 10(c), 2070]
(ग) सीमान्त उपयोगिता ह्रास नियमका अपवादहरू
Exceptions of the law of diminishing marginal utility. [Q.N. 10(a), 2069]

(घ) मागको नियम (Law of demand)	[Q.N.10(a),2068]
(ङ) सूक्ष्म तथा बृहत् अर्थशास्त्र (Micro and macro economics)	[Q.N.10(c),2068]
(च) धन (Wealth)	[Q.N. 10 (c), 2067]
(छ) सूक्ष्म अर्थशास्त्र (Micro economics)	[Q.N. 10(c), 2066]
(ज) सूक्ष्म तथा बृहत् अर्थशास्त्रको अवधारणा (Concept of micro and macro-economics)	[Q.N. 10(a), 2064]
(झ) उपयोगिता (utility)	[Q.N. 10(a), 2063]
(ञ) उपयोगिता (Utility)	[Q.N. 10(a), 2062]
(ट) उपयोगिता (Utility)	[Q.N. 10(a), 2061]
(ठ) मागको नियम (Law of Demand)	[Q.N. 10(a), 2060]
(ड) धन (Wealth)	[Q.N. 10(a), 2058]

Unit 2: Rural Economy in Nepal

१. ग्रामीण र सहरी क्षेत्रको अन्तर सम्बन्धबारे चर्चा गर्नुहोस् । १०
Discuss the linkages between rural and urban area. [Q.N.2, 2072]
२. ग्रामीण र सहरी क्षेत्रको सम्बन्धको बारेमा वर्णन गर्नुहोस् ।
Describe about the linkages of rural and urban areas, [Q.N. 2, 2071]
३. ग्रामीण अर्थतन्त्र भनेको के हो ? यसको विशेषताबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
What is rural economy? Point out its features. [Q.N. 2, 2070]
४. ग्रामीण अर्थव्यवस्थाका आर्थिक र जनसाङ्ख्यिक विशेषताबारे प्रकाश पार्नुहोस् ।
Highlight the economic and demographic characteristics of rural economy. [Q.N. 3, 2069]
५. ग्रामीण जीवन र सहरी जीवन आर्थिक रूपले कसरी जोडिएका छन् ? व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the economic linkages between rural life and urban life. [Q.N.2,2068]
६. ग्रामीण अर्थ व्यवस्थाका विशेषताबारे छलफल गर्नुहोस् ।
Discuss the features of rural economy. १० [Q.N. 2, 2067]
७. ग्रामीण र सहरी अर्थतन्त्र बीचको अन्तर-सम्बन्धबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the interlinkage between rural and urban economy. १० [Q.N. 3, 2066]
८. नेपालको पहाडी क्षेत्रमा देखा परेका आर्थिक समस्याबारे प्रकाश पार्नुहोस् ।
Highlight the economic problems faced in the Hill region of Nepal. १० [Q.N. 2, 2065]
९. नेपालको तराई क्षेत्रमा देखा परेको जनसङ्ख्याको समस्याबारे प्रकाश पार्नुहोस् ।
Highlight the population problem in the Terai region of Nepal. १० [Q.N. 2, 2064]
१०. ग्रामीण र सहरी क्षेत्रबीचका अन्तरसम्बन्धबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the interrelations between rural and urban areas. [Q.N. 2, 2063]
११. ग्रामीण र सहरी क्षेत्रको अन्तरसम्बन्धबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the inter-linkages between rural and urban areas. [Q.N. 2, 2062]
१२. ग्रामीण अर्थशास्त्र भनेको के हो ? ग्रामीण अर्थतन्त्रका विशेषताहरूबारे उल्लेख गर्नुहोस् ।
What is 'rural economics'? Point out its characteristics. ३+७ [Q.N. 3, 2061]
१३. ग्रामीण अर्थव्यवस्था भनेको के हो ? ग्रामीण र सहरी जनसङ्ख्याको भिन्नता देखाउनुहोस् ।
What is rural economy ? Show the difference between rural and urban population. ३+७ [Q.N. 3, 2060]
१४. ग्रामीण र सहरी अर्थव्यवस्था भनेको के हो ? सहरी अर्थव्यवस्थाबारे संक्षेपमा बयान गर्नुहोस् ।
What is meant by rural and urban economics? Explain briefly the characteristics of urban economy. २+२+६ [Q.N. 3, 2059]
१५. ग्रामीण अर्थव्यवस्थाबारे संक्षेपमा वर्णन गर्नुहोस् ।
Explain briefly the features of rural economy. १० [Q.N. 3, 2058]
१६. ग्रामीण र सहरी क्षेत्रमा विद्यमान धन र आयको असमान वितरणको कारणहरू वर्णन गर्नुहोस् ।
Explain the causes of disparity in the distribution of wealth and income between rural and urban area. १० [Q.N. 3, 2057]

१७. नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा शैक्षिक सुविधाको उपलब्धताबारे वर्णन गर्नुहोस् ।
Write about the availability of educational facilities in rural areas of Nepal. १० [Q.N. 8, 2057]
१८. छोटो उत्तर दिनुहोस् : (Write short notes :)
- (क) सहर र ग्रामीण क्षेत्रबीचको अन्तर्निर्भरता
(Urban-rural interdependency) [Q.N. 10(c), 2061]

Unit 3: Major Economic Activities in Rural Areas of Nepal

१. नेपाली कृषिका विशेषताहरूबारे छलफल गर्नुहोस् । १०
Discuss the features of Nepalese Agriculture. [Q.N.3, 2072]
२. नेपालमा घरेलु उद्योगको महत्त्वबारे व्याख्या गर्नुहोस् । १०
Explain the importance of cottage industries in Nepal. [Q.N.6, 2072]
३. नेपालको ग्रामीण अर्थतन्त्रमा कृषि प्रशोधन सम्बन्धी उद्योगको के महत्त्व छ ?
What is the importance of agro-processing industry in Nepalese rural economy?
[Q.N. 3, 2071]
४. ग्रामीण क्षेत्रको विकासमा घरेलु उद्योगको महत्त्वबारे बयान गर्नुहोस् ।
Describe the importance of cottage industries for the development of rural areas. [Q.N. 3, 2070]
५. ग्रामीण क्षेत्रका मुख्य गतिविधिहरू के के हुन् ? कृषि, व्यापार र औद्योगिक गतिविधिबारे सङ्क्षिप्तमा लेख्नुहोस् ।
What are the major rural activities? Summarize the agricultural, business and industrial activities. [Q.N. 9, 2069]
६. कृषि क्षेत्रको पछौटपन भन्नाले के बुझ्नुहुन्छ ? यसका कारणहरूबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
What is meant by agricultural stagnation? Explain its causes. ४+६ [Q.N.3,2068]
७. नेपालको कृषिका समस्याहरू केके हुन् ?
What are the problems of Nepalese agriculture? १० [Q.N. 3, 2067]
८. ग्रामीण उत्थानमा कृषितन्त्रको भूमिका वर्णन गर्नुहोस् ।
Describe the role of agriculture for rural advancement. १० [Q.N. 4, 2066]
९. साना तथा घरेलु उद्योगहरूको महत्त्वबारे उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention the importance of small and cottage industries. १० [Q.N. 2, 2066]
१०. नेपालको कृषि क्षेत्रको विविधीकरण र व्यवसायीकरणबारे छलफल गर्नुहोस् ।
Discuss about the diversification and commercialization of Nepalese Agriculture. १० [Q.N. 3, 2065]
११. नेपालको ग्रामीण विकासमा घरेलु उद्योगको महत्त्वबारे बयान गर्नुहोस् ।
Describe the importance of cottage industries for the rural development of Nepal. १० [Q.N. 4, 2064]
१२. नेपालको कृषिमा देखिएका समस्याहरूबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the problems of Nepalese Agriculture. १० [Q.N. 3, 2064]
१३. दसौं योजनामा उल्लिखित कृषि नीतिबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the agriculture Policy outlined in the Tenth plan. [Q.N. 3, 2063]
१४. नेपालको कृषिका समस्याको बारेमा चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss about the problems of Nepalese agriculture. [Q.N. 3, 2062]
१५. नेपालको ग्रामीण कृषिका समस्या के के हुन् ?
What are the problems of agriculture in rural Nepal? १० [Q.N. 4, 2061]
१६. ग्रामीण विकासमा घरेलु उद्योगको महत्त्व दर्शाउँदै यसका विकासमा देखिएका समस्याहरूलाई समाधान गर्ने उपायहरूको व्याख्या गर्नुहोस् ।
Discuss the role of cottage industries in rural development and suggest suitable measures for its development. ५+५ [Q.N. 5, 2061]
१७. कृषि प्रशोधन उद्योगको महत्त्वको चर्चा गर्नुहोस् ।
Describe the importance of agro-processing industries. ३+७ [Q.N. 2, 2060]

१८. ग्रामीण पर्यटनका समस्याहरू केके हुन् ? तिनीहरूको समाधानका लागि सुझावहरू दिनुहोस् ।
What are the problems of rural tourism ? Suggest measures to solve them.
६+४+४ [Q.N. 4, 2060]
१९. श्री ५ को सरकारको वर्तमान कृषि नीति व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the current agricultural policy of HMG/N. १० [Q.N. 4(Or), 2060]
२०. नेपालको अर्थव्यवस्थाको सर्वाङ्गीण विकासमा कृषि प्रशोधन उद्योगको भूमिकाबारे संक्षेपमा बयान गर्नुहोस् ।
Explain briefly the role played by agricultural processing industries in the overall development of Nepalese Economy. १० [Q.N. 4, 2059]
२१. वर्तमान पञ्चवर्षीय योजनामा उल्लेख भएको कृषि कार्यक्रमबारे संक्षेपमा बयान गर्नुहोस् ।
Explain briefly the agricultural policy stated in the current five year plan. १० [Q.N. 4, 2058]
२२. नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा कृषिका समस्याहरू के-के हुन् ?
What are the problems of agriculture in rural areas of Nepal ? १० [Q.N. 4, 2057]
२३. छोटो उत्तर दिनुहोस् । (Write short notes.)
- (क) ग्रामीण पर्यटन (Rural Tourism) [Q.N.10(a), 2072]
 - (ख) ग्रामीण पर्यटन Rural Tourism [Q.N. 10(b), 2071]
 - (ग) ग्रामीण पर्यटन (Rural Tourism) [Q.N. 10(a), 2070]
 - (घ) ग्रामीण तथा घरेलु उद्योग (Small and cottage industries) [Q.N. 10 (a), 2067]
 - (ङ) कृषिमा आधारित उद्योगहरू (Agro-based industries) [Q.N. 10(b), 2066]
 - (च) ग्रामीण पर्यटन (Rural tourism) [Q.N. 10(c), 2062]

Unit 4: Major Factors of Production in Rural Economy of Nepal

१. भूमि प्रथा भनेको के हो ? नेपालको भूमिप्रथाबारे संक्षेपमा बयान गर्नुहोस् । ३+७=१०
What is land tenure system? Explain briefly the types of land tenure system in Nepal.
[Q.N.4, 2072]
२. ग्रामीण ऋणग्रस्तता भनेको के हो ? यसका कारणहरूको बारेमा वर्णन गर्नुहोस् ।
What is rural indebtedness? Describe its causes. [Q.N. 4, 2071]
३. जमिनको खण्डीकरणका कारणहरूबारेमा व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the causes of fragmentation of land. [Q.N. 5, 2071]
४. भूमि सुधार ऐन-२०२१ का विशेषताबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the features of Land Reform Act -2021. [Q.N. 4, 2070]
५. भू-विभाज्यता भन्नाले के बुझिन्छ ? भू-विभाजनका कारणहरूबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
What is meant by land sub-division? Explain the causes of land sub-division. [Q.N. 4, 2069]
६. कृषि श्रमिकका किसिमहरूको वर्णन गर्दै ग्रामीण नेपालमा ज्याला भुक्तानी प्रणालीको समेत व्याख्या गर्नुहोस् ।
Describe the types of agricultural labour in Nepal. Also explain the wage payment system of agricultural labour in rural Nepal. [Q.N. 5, 2069]
७. ग्रामीण क्षेत्रको कृषिमा कसरी वित्तीकरण गरिन्छ ? वर्णन गर्नुहोस् ।
Explain, how agricultural sector of rural area is financed? [Q.N. 7(Or), 2069]
८. भूमिसुधार भनेको के हो ? भूमिसुधार ऐन वि.सं. २०२१ का उद्देश्यहरू के के थिए ?
What is land reform ? What were the objectives of Land Reform Act 2021 B.S. ? ५+५ [Q.N.4,2068]
९. ग्रामीण ऋण ग्रस्तता भनेको के हो ? यस कारणहरू उल्लेख गर्नुहोस् ।
What is rural indebtedness ? Describe its causes. ४+६ [Q.N.5,2068]
१०. भूमिसम्बन्धी ऐन २०२१ का विशेषताहरू केके हुन् ?
What are the features of Land Reform Act 1964 ? १० [Q.N. 4, 2067]
११. ग्रामीण ऋणग्रस्तताका कारणहरूबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the causes of rural indebtedness. ५+५=१० [Q.N. 7, 2067]

१२. भू-खण्डीकरणका परिणतिहरू के के हुन् ? चर्चा गर्नुहोस् ।
What are the consequences of land fragmentation? Discuss. १० [Q.N. 8, 2066]
१३. भूमिसुधार ऐन, २०२१ का प्रमुख विशेषताबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the salient features of Land Reform Act 1964. १० [Q.N. 4, 2065]
१४. नेपालमा कर्जाका सङ्गठित तथा असङ्गठित स्रोतहरूबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the sources of organized and unorganized credit in Nepal. १० [Q.N. 8(Or), 2065]
१५. ग्रामीण ऋणग्रस्तताका कारणबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the causes of rural indebtedness. १० [Q.N. 5, 2064]
१६. नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा प्रचलित ज्याला भुक्तानी व्यवस्थाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the wage payment system prevalent in the rural areas of Nepal. [Q.N. 4, 2063]
१७. नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा बचत समूहको महत्त्वबारे बयान गर्नुहोस् ।
Describe the importance of saving groups in the rural areas of Nepal. [Q.N. 5, 2063]
१८. भूमि सुधार ऐन २०२१ का विशेषताहरूको चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the characteristics of Land Reform Act 1964. [Q.N. 4, 2062]
१९. ग्रामीण कर्जाका स्रोतहरू के-के हुन् ? ग्रामीण ऋणग्रस्तताका कारणहरूबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
What are the sources of rural credit ? Discuss the causes of rural indebtedness. [Q.N. 7(Or), 2062]
२०. भूमिसुधार ऐन २०२१ का विशेषताहरूको व्याख्या गर्नुहोस् ।
Discuss the characteristics of Land Reform Act 1964. १० [Q.N. 6, 2061]
२१. नेपालमा भूमिको विभाजन र खण्डीकरणका कारणहरू र प्रभावहरू के-के हुन् ?
What are the causes and effects of land sub-division and fragmentation in Nepal ? Discuss. ५+५ [Q.N. 5, 2060]
२२. भूमि प्रथा भनेको के हो ? नेपालको भूमि प्रथाबारे संक्षेपमा बयान गर्नुहोस् ।
What is meant by land tenure system? Explain briefly the types of land tenure system in Nepal. ३+७ [Q.N. 5, 2059]
२३. ग्रामीण क्षेत्रको विकासमा वित्तीय क्षेत्रले निर्वाह गरेको भूमिकाबारे बयान गर्नुहोस् ।
Explain the role played by financial sectors in the development of rural areas. १० [Q.N. 5, 2058]
२४. भूमि सम्बन्धी ऐन १९६४ का विशेषताहरू के-के हुन् ?
What are the features of Land Reform Act, 1964 ? १० [Q.N. 5, 2057]
२५. नेपालको ग्रामिण क्षेत्रमा ऋणका असङ्गठित स्रोतहरू के-के हुन् ?
What are the unorganised sources or credit in rural Nepal ? १० [Q.N. 9(Or), 2057]
२६. छोटो उत्तर दिनुहोस् : (Write short notes :)
- (क) नेपालमा महिला श्रम (Female labour in Nepal) [Q.N.10(c), 2072]
- (ख) बालश्रम (Child Labour) [Q.N. 10(b), 2070]
- (ग) नेपालमा बालश्रम (Child labour in Nepal) [Q.N. 10(c), 2065]
- (घ) भूमि सुधार ऐन २०२१ का उद्देश्यहरू
(Objectives of Land Reform Act, 1964) [Q.N. 10(b), 2064]
- (ङ) नेपालमा बालमजदुर (Child labour in Nepal) [Q.N. 10(c), 2064]
- (च) भूमिको विभाजन र खण्डीकरण (Sub-division and fragmentation of land) [Q.N. 10(c), 2063]
- (छ) नेपालमा महिला श्रम (Female Labour in Nepal) [Q.N. 10(b), 2061]
- (ज) कमाया प्रणाली (Kamaiya System) [Q.N. 10(b), 2060]
- (झ) नेपालमा बाल मजदुर (Child labour in Nepal) [Q.N. 10(b), 2059]
- (ञ) कृषिमा भूमिको प्रयोग प्रक्रिया (Land use pattern in agriculture) [Q.N. 10(c), 2059]
- (ट) भूमिसम्बन्धी ऐन १९६४ (Land Reform Act 1964) [Q.N. 10(b), 2058]

Unit 5: Rural Infrastructure

१. ग्रामीण विकासका सडकको भूमिकाबारे व्याख्या गर्नुहोस् । १०
Discuss the importance of road in rural development. [Q.N.5, 2072]
२. नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा सिंचाइको महत्त्वको चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of irrigation in Nepalese rural areas. [Q.N. 6, 2071]
३. नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा सञ्चारको महत्त्वबारे वर्णन गर्नुहोस् ।
Explain the importance of communication in rural sector of Nepal. [Q.N. 5, 2070]
४. नेपालको शिक्षाक्षेत्रमा देखापरेका प्रमुख समस्याहरू के के हुन् ? छलफल गर्नुहोस् ।
What are the major problems faced in education sector in Nepal ? Discuss. १० [Q.N.8,2068]
५. ग्रामीण सडकको महत्त्वबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of rural roads. ४+६=१० [Q.N. 9, 2067]
६. आर्थिक विकासमा ग्रामिण विद्युतीकरणको भूमिकाबारे प्रकाश पार्नुहोस् ।
Highlight the role of rural electrification for economic development. १० [Q.N. 5, 2066]
७. ग्रामीण विकासको लागि ग्रामीण सडकको महत्त्वबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of rural roads in rural development. १० [Q.N. 5, 2065]
८. ग्रामीण विकासमा सिंचाइको महत्त्वबारे वर्णन गर्नुहोस् ।
Describe the importance of irrigation in rural development. [Q.N. 8(or), 2064]
९. नेपालको ग्रामीण क्षेत्रका सडकको अवस्थाबारे बयान गर्नुहोस् ।
Describe the situations of roads in the rural areas of Nepal. [Q.N. 6, 2063]
१०. ग्रामीण विकासको निम्ति शिक्षाको महत्त्वबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of Education for Rural Development. [Q.N. 7, 2063]
११. ग्रामीण सडकको महत्त्वबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of rural roads. [Q.N. 5, 2062]
१२. नेपालमा ग्रामीण क्षेत्रको विकासमा सिंचाइ सुविधाको केकस्तो महत्त्व छ ? प्रमुख सिंचाइ प्रणाली वर्णन गर्नुहोस् ।
What is the importance of irrigation in the development of rural sector in Nepal ? Describe major methods of irrigation. ५+५ [Q.N. 6, 2060]
१३. ग्रामिण क्षेत्रको कृषि विकासमा ग्रामिण सडकको महत्त्व संक्षेपमा बयान गर्नुहोस् ।
Explain briefly the importance of rural roads in the development of agricultural sector in rural areas. १० [Q.N. 6, 2059]
१४. सामाजिक पूर्वाधार भनेको के हो ? ग्रामिण अर्थव्यवस्थाको सर्वाङ्गिण विकासमा स्वास्थ्य तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी पूर्वाधारको महत्त्वबारे बयान गर्नुहोस् ।
What do you mean by social infrastructure? Explain the importance of health and health related facilities for the development of rural economy. ३+७ [Q.N. 7, 2059]
१५. ग्रामीण क्षेत्रको विकासमा बाटोघाटोको औचित्यबारे वर्णन गर्नुहोस् ।
Explain the significance of rural roads in the development of rural sectors in Nepal. १० [Q.N. 7, 2058]
१६. सञ्चार भन्नाले के बुझिन्छ ? नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा सञ्चारको महत्त्वबारे वर्णन गर्नुहोस् ।
What is meant by communication ? Explain the importance of communication facilities in rural sectors of Nepal. ३+७ [Q.N. 7(Or), 2058]
१७. ग्रामिण क्षेत्रमा कृषिको विकासमा सिंचाइको महत्त्वको वर्णन गर्नुहोस् ।
Explain the importance of irrigation in the development of agriculture in rural areas. १० [Q.N. 7, 2057]
१८. संक्षिप्त टिप्पणी लेख्नुहोस् । (Write short notes.)
(क) ग्रामीण क्षेत्रमा यातायात Transportation in rural area [Q.N. 10(c), 2071]
(ख) ग्रामीण सडक (Rural road) [Q.N. 10(b), 2069]
(ग) ग्रामीण सडक (Rural roads) [Q.N.10(b),2068]
(घ) स्वास्थ्यसेवाको महत्त्व (Importance of Health Services) [Q.N. 10(b), 2065]
(ङ) ग्रामीण विद्युतीकरण (Rural electrification) [Q.N. 10(b), 2062]
(च) ग्रामिण विद्युतीकरण (Rural electrification.) [Q.N. 10(b), 2057]

Unit 6: Rural Resources

१. सरकारी र सामुदायिक वनको महत्त्वको चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of government and community forest. [Q.N.7(Or), 2072]
२. सार्वजनिक जमीन भनेको के हो ? ग्रामीण क्षेत्रमा यसको के महत्त्व छ ?
What is public land? What is its importance in rural areas? [Q.N.6 (Or), 2071]
३. ग्रामीण क्षेत्रमा वनसम्पदाको महत्त्वबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the importance of forest resource in rural areas. [Q.N. 6, 2070]
४. सामुदायिक जमिन भनेको के हो ? यसको महत्त्वबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
What is community land? Discuss its importance. [Q.N. 2, 2069]
५. सामुदायिक जमीन भनेको के हो ? यसको व्यवस्थापनका लागि सुझाव दिनुहोस् ।
What is community land ? Give suggestions for its management. ३+७ [Q.N.7(Or),2068]
६. नेपालको ग्रामीण क्षेत्रको विकासमा सामुदायिक वनको कस्तो भूमिका छ ?
What is the role of community forest in the rural development of Nepal ? ४+६=१० [Q.N. 8, 2067]
७. नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानीको अवस्थाबारे बयान गर्नुहोस् ।
Describe the drinking water situation in the rural areas of Nepal, १० [Q.N. 6, 2064]
८. ग्रामीण विकासमा सामुदायिक वनको महत्त्वबारे प्रकाश पार्नुहोस् ।
Highlight the importance of community forestry in rural development. [Q.N. 6, 2062]
९. ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानीका विविध स्रोतको व्याख्या गर्दै यसका वर्तमान समस्याबारे उल्लेख गर्नुहोस् ।
Discuss the different sources of drinking water in rural Nepal and point out its present problems. ५+५ [Q.N. 7, 2061]
१०. सामुदायिक भूमि भन्नाले के बुझिन्छ ? यसका महत्त्व साथै प्रकाश पार्नुहोस् ।
Define Community Land and discuss its importance. ५+५ [Q.N. 7(Or), 2061]
११. ग्रामीण क्षेत्रमा वनजङ्गल संसाधनको महत्त्वबारे बयान गर्नुहोस् ।
Explain the importance of forest resources in rural areas. १० [Q.N. 7(Or), 2059]
१२. ग्रामीण क्षेत्रमा कसरी सार्वजनिक वनको राम्ररी प्रयोग तथा सम्बर्धन गर्न सकिन्छ संक्षेपमा वर्णन गर्नुहोस् ।
Explain briefly how the community forests can be used and maintained in the rural sectors. १० [Q.N. 6, 2058]
१३. संक्षिप्त टिप्पणी लेख्नुहोस् । (Write short notes.)
(क) ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानीको उपलब्धता (Drinking water availability in rural areas) [Q.N. 10 (b), 2067]
(ख) सामुदायिक वन कार्यक्रम (Community forestry program) [Q.N. 10(a), 2066]
(ग) नेपालका सामुदायिक वन (Community Forestry in Nepal) [Q.N. 10(a), 2065]
(घ) ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानीको समस्या (Problems of drinking water in rural areas) [Q.N. 10(b), 2063]
(ङ) ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानीको स्रोत (Sources of drinking water in rural areas) [Q.N. 10(c), 2060]
(च) ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानीको उपलब्धता (Drinking water facility in rural areas) [Q.N. 10(c), 2057]
(छ) सामुदायिक वन (Community forest) [Q.N. 10(a), 2057]

Unit 7: Rural Institutions

१. ग्रामीण विकासमा सहकारीको महत्त्वबारे व्याख्या गर्नुहोस् । १०
Explain the importance of co-operative in rural development. [Q.N.7, 2072]
२. ग्रामीण क्षेत्रको विकासमा गैर सरकारी संस्थाको महत्त्वबारे वर्णन गर्नुहोस् ।
Describe about the importance of Non-government organizations (NGOs) in rural area development. [Q.N. 7, 2071]
३. समुदायमा आधारित संस्थाको महत्त्वसहित परिभाषित गर्नुहोस् ।
Define community based organizations (CBOs) with their importance. [Q.N.7, 2070]
४. गाउँ विकास समितिको पाँच महत्त्वपूर्ण कामहरूबारे लेख्नुहोस् ।
Write five importance functions of Village Development Committee (VDC). [Q.N. 6, 2069]
५. सहकारी समाजहरूले ग्रामीण बजारको विकासका लागि महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेका हुन्छन् भन्ने भनाइको पुष्टि गर्नुहोस् ।
"Co-operative societies play a significant role in the development of rural market" Justify. [Q.N. 7, 2069]
६. ग्रामीण विकासमा गैर सरकारी संस्थाको भूमिकाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the Role of NGOs in rural development. ५+५=१० [Q.N. 7 (Or), 2067]
७. "स्थानीय स्रोत परिचालनमा गाउँ विकास समितिको महत्त्वपूर्ण भूमिका हुन्छ ।" छलफल गर्नुहोस् ।
"Village Development Committees (VDCs) play a significant role in channelizing local resources." Discuss. १० [Q.N. 6, 2066]
८. समुदायमा आधारित संस्था र गैर सरकारी संस्थाको अवधारणा स्पष्ट पार्नुहोस् । आर्थिक विकासमा गैर सरकारी संस्थाको महत्त्वबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Clarify the concepts of CBO and NGO. Explain the importance of NGOs in economic development. [Q.N. 9, 2066]
९. ग्रामीण विकासमा समुदायमा आधारित संस्थाको महत्त्वबारे छलफल गर्नुहोस् ।
Discuss about the role of community based organizations (CBOs) in rural development. १० [Q.N. 6, 2065]
१०. नेपालको गाउँ विकास समितिका मुख्य आय स्रोतहरूबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Discuss the major sources of revenue in the VDCs of Nepal. ५+५ [Q.N. 7, 2064]
११. ग्रामीण विकासका लागि सामुदायिक सङ्गठनहरू र गैरसरकारी सङ्गठनहरूको भूमिकाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the role of Community Based Organisation (CBO's) and Non-Governmental Organisations (NGO's) for rural development. [Q.N. 8(or), 2063]
१२. ग्रामीण क्षेत्रको विकासमा गैरसरकारी संस्थाको भूमिकाबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss about the role of NGOs in the development of rural areas. [Q.N. 7, 2062]
१३. समुदायमा आधारित संस्था भनेको के हो ? यसका महत्त्व केके हुन् ?
What is community based organisation (CBO) ? What are its importance ? ३+७ [Q.N. 8, 2060]
१४. ग्रामिण क्षेत्रमा स्थानीय स्रोत परिचालन गर्नमा गाउँ विकास समितिको महत्त्वबारे बयान गर्नुहोस् ।
Explain the significance of Village Development Committee in channelizing the local resources for the development of rural sectors. १० [Q.N. 8, 2059]
१५. नेपालमा जिल्ला विकास समितिका आयका स्रोतहरू के के हुन् ? बयान गर्नुहोस् ।
What are the sources of revenue of District Development Committee in Nepal ? Explain. १० [Q.N. 8, 2058]
१६. नेपालमा गा.वि.स.का आय स्रोत के-के हुन् ?
What are the sources of revenue of VDCs in Nepal. १० [Q.N. 9, 2057]
१७. छोटकरीमा टिप्पणी लेख्नुहोस् । Write short notes .
(क) गाउँ विकास समितिका आयका स्रोतहरू
Sources of revenues of Village Development Committees. [Q.N.10(a), 2071]

Unit 8: Rural Marketing

१. ग्रामीण कृषि बजारका किसिमहरूका बारेमा चर्चा गर्नुहोस् । १०
Discuss about the types of rural agricultural market. [Q.N.8, 2072]
२. ग्रामीण बजारको महत्त्वबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of rural market. [Q.N. 8, 2071]
३. ग्रामीण बजारको महत्त्वबारे छलफल गर्नुहोस् ।
Discuss the importance of rural marketing. [Q.N. 8, 2070]
४. ग्रामीण बजारका रूपहरू के के हुन् ? ग्रामीण बजारका समस्याबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
What are the forms of rural market ? Explain the problems of rural market. ५+५ [Q.N.6,2068]
५. ग्रामीण क्षेत्र उत्थानका लागि सहकारिताको भूमिकाबारे लेख्नुहोस् ।
Write about the role of cooperatives for the advancement of rural sector. १० [Q.N.7,2068]
६. नेपालको अर्थतन्त्रको विकासमा ग्रामीण बजारको भूमिकाबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the role of rural marketing in the development of economy of Nepal. ५+५=१० [Q.N. 6, 2067]
७. ग्रामिण बजारीकरणमा सहकारी संस्थाहरूको भूमिकाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the role of cooperatives in rural marketing in Nepal. १० [Q.N. 7, 2066]
८. ग्रामीण बजारको सन्दर्भमा सहकारिताको भूमिकाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the role of cooperatives in rural marketing. १० [Q.N. 7, 2065]
९. ग्रामीण बजारको सन्दर्भमा सहकारिताको भूमिकाबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Explain the role of co-operatives in rural marketing. १० [Q.N. 9, 2064]
१०. ग्रामीण बजारको सन्दर्भमा सहकारिताको भूमिकाबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
Discuss the role of co-operative in rural marketing. [Q.N. 8, 2063]
११. ग्रामीण बजारको सन्दर्भमा सहकारिताको भूमिकाबारे प्रकाश पार्नुहोस् ।
Highlight the role of cooperatives in rural marketing. [Q.N. 8, 2062]
१२. ग्रामीण अर्थतन्त्रको विकासमा ग्रामीण बजारको महत्त्व दर्शाउनु ।
Point out importance of rural marketing for the development of rural economy. १० [Q.N. 9, 2061]
१३. नेपालमा ग्रामीण बजारको विकासमा सहकारी संस्थाको महत्त्व प्रष्ट गर्नुहोस् ।
Point out the role of cooperatives in the development of rural marketing in Nepal. १० [Q.N. 7, 2060]
१४. ग्रामिण बजारको महत्त्वबारे बयान गर्नुहोस् ।
Explain the importance of rural marketing. १० [Q.N. 9, 2059]
१५. नेपालको ग्रामीण बजारमा सहकारी संस्थाहरूको भूमिकाबारे वर्णन गर्नुहोस् ।
Explain the role of cooperatives in rural marketing in Nepal. १० [Q.N. 9, 2058]
१६. ग्रामिण बजार विकासमा सहकारीताको भूमिकाबारे वर्णन गर्नुहोस् ।
Explain the role of co-operatives in the development rural marketing. १० [Q.N. 2, 2057]
१७. संक्षिप्त टिप्पणी लेख्नुहोस् । (Write short notes.)
(क) गैह्र सरकारी संस्थाको महत्त्व (Importance of NGO.) [Q.N. 10(c), 2069]

Unit 9: Rural Poverty

१. नेपालमा गरिबी निवारणका उपायहरूको व्याख्या गर्नुहोस् । १०
Explain the poverty alleviation measures in Nepal. [Q.N.9, 2072]
२. नेपालमा गरिबीका कारणहरूबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the causes of poverty in Nepal. [Q.N. 9, 2071]
३. नेपालमा गरिबी निवारण कसरी गर्न सकिन्छ ? व्याख्या गर्नुहोस् ।
How can we alleviate poverty in Nepal? Explain. [Q.N. 9, 2070]

४. नेपालको सन्दर्भमा गरिबी निवारणका उपायहरूबारे सुझाव दिनुहोस् ।
Suggest measures for poverty alleviation in the context of Nepal. [Q.N. 8, 2069]
५. ग्रामीण गरिबीका प्रमुख कारणहरूमाथि प्रकाश पार्नुहोस् ।
Highlight the major causes of rural poverty. १० [Q.N.9,2068]
६. नेपालमा ग्रामीण गरिबीका कारणहरू केके हुन् ?
What are the causes of rural poverty in Nepal ? १० [Q.N. 5, 2067]
७. गरिबी भन्नाले के बुझिन्छ ? ग्रामीण गरिबीका विशेषताहरूको बारेमा व्याख्या गर्नुहोस् ।
What is meant by Poverty? Explain the characteristics of rural poverty.
३+७ [Q.N. 7(or), 2066]
८. नेपालमा गरिबी घटाउने उपायहरू केके हुन् ? व्याख्या गर्नुहोस् ।
What are the measures to alleviate poverty in Nepal ? Explain. १० [Q.N. 9, 2065]
९. नेपालमा गरिबीनिवारणका उपायहरू केके हुन् ?
What are the measures of poverty reduction in Nepal ? १० [Q.N. 8, 2064]
१०. नेपालमा गरिबीका कारणहरूको व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain the causes of poverty in Nepal. [Q.N. 9, 2063]
११. गरिबीका प्रमुख कारणहरूको बारेमा वर्णन गर्नुहोस् ।
Describe the main causes of poverty. [Q.N. 9, 2062]
१२. नेपालको ग्रामीण गरिबीका कारणहरू केके हुन् ?
What are the causes of rural poverty in Nepal ? १० [Q.N. 8, 2061]
१३. गरिबी भन्नाले के बुझिन्छ ? ग्रामीण क्षेत्रमा गरिबी निवारणका लागि सुझावहरू दिनुहोस् ।
What is meant by poverty ? Suggest measure for poverty alleviation in rural sector.
३+७ [Q.N. 9, 2060]
१४. नेपालमा गरिबी निवारण कसरी गर्न सकिन्छ ?
How do you alleviate the poverty of Nepal ? १० [Q.N. 6, 2057]
१५. छोटो उत्तर दिनुहोस् : (Write short notes :)
- (क) गरिबी निवारण (Poverty alleviation) [Q.N. 10(a), 2059]
- (ख) वर्तमान योजनामा परेका गरिबी निवारणका कार्यक्रम
(Poverty alleviation program in current plan) [Q.N. 10(c), 2058]